

“Olet valkoista roskaväkeä” | Maailmankirjat

Joyce Carol Oates: *Haudankaivajan tytär* (suom. Kaijamari Sivill, Otava)

Risto Niemi-Pynttari

Haudankaivajan tytär kertoo amerikkalaisen köyhälistöperheestä lähteneen naisen elämästä 40-luvulta eteenpäin. Kyseessä on kirjailijan isoäidin tarina.

Oates tunnetaan erityisesti amerikkalaisen valkoisen köyhälistön sisältä päin lähtevistä kuvauksista. Varsinkin haudankaivajan tytär -romaanin alkupuolella kuvataan ihmisiä, joita on kutsuttu “valkoiseksi roskaväeksi”. He ovat ihmisiä, jotka ovat sosiaalisesti työväenluokan alapuolella: naisia jotka siivoavat tai tarjoilevat pimeästi, miehiä jotka hankkivat rahansa hanttihommilla ja pikkurikoksilla. **Lotta Kähkönen**, Oatesin tutkija, osoittaa *kirjallisuudentutkimuksen Avain -lehdessä* (2/09) kuinka valkoiseksi roskaväeksi leimattujen ihmisten kunniantunto rakentuu. Kähkösen artikkelin nimi ilmaisee tarkasti, mistä on kyse “Huoli kunniallisuudesta: valkoiset naiset ja luokka Joyce Carol Oatesin romaanissa..” Kähkönen tarkastelee Oatesin *Because it is Bitter, And Because it is My Heart* (1990) romaania.

Haudankaivajan tyttärestä voi löytää samoja teemoja. Jos nuori nainen on haudankaivajan tytär hän kuuluu sosiaalisesti ylenkatsottuun roskaväkeen.

Nuoren Rebecca kohdalla huoli kunniallisuudesta on taistelua sitä vastaan, että “kukaan ei voi sanoa häntä huoraksi.”

Rebecca on kuitenkin viaton ja rakastuu kiihkeästi häntä vanhempaan mieheen. Tuon rakkauden ehdottomuus on kuvattu Rebeccan kokemana. Hän on onnellinen ja kokee tekevänsä oikein.

Ulkopuolisesta näkökulmasta, joka on puolittuttujen näkökulma, Rebecca on alaikäinen heitukka jota vanhempi mies ylläpitää.

Alussa Rebecca on niin rakastunut, että mikään tällainen ei tule hänen mieleensä. Hän kulkee Nilesin kanssa, mutta pitää huolen kunniastaan. Eletään 40-lukua. Rebecca uskoo, kun mies esiintyy olutfirman edustajana. Hän näkee tämän väkivaltaisudessa aluksi vain kuohahtavan oikeudenmukaisuuden tunteen.

Ennen ennen kuin mies paljastuu rikolliseksi, joka pahoinpitelee Rebeccan, on kuitenkin rakkauden huipentuma ja yhteinen yö.

Rebecca oli seurustellut tämän isokokoisen, tyylikkään ja luotettavan varmasti käyttäytyvän miehen kanssa pitkään. Kun mies antoi hänelle sormuksen, mikään ei enää pidätellyt Rebeccan tunteita, hän antautui, ja kuvitteli olevansa kihloissa.

Rebecca saa kaksi lahjaa, jotka tekevät hänet onnelliseksi. Hän saa ovaalisormuksen, sekä terveiset kadonneelta veljeltään sekä tämän lähettämän rahakuoren. Nämä ovat symboleja, joista Oates repäisee auki koko unelman sosiaalisesta arvostuksesta.

Rebecalle sormus merkitsee eräänlaista kihloissa oloa, hänelle ei tule mieleen että vasta julkinen kihlautuminen tekisi hänestä kunniallisen. Veljen lähettämästä rahasta hän on iloinen, hieman häntä ihmetytti tapa kuinka mies heitti rahat pöydälle.

Hän ei osannut epäillä mitään, mieheltä hän ei ottaisi rahaa ennen kuin he olisivat naimisissa. Onnellisena hän sisusti huonetta ja osti muutaman vaatteen. Ulkopuoliset tekivät aivan toisenlaisia johtopäätöksiä kun alaikäinen tyttö kulki vanhemman miehen kanssa ja alkoi pukeutua paremmin.

“Valkoinen roskaväki” on erityisesti valkoisten keskiluokkaisten ja työväenluokkaisten mielikuvissa elävä kategoria. Se on leima, jota Oatesin henkilöahmoille usein tarjotaan, ja mielikuva jota vastaan he kamppailevat. Rebecca yrittää olla erittäin tarkka, että häntä ei voitaisi sanoa kevytkenkäiseksi, ja pahin mitä hän pelkää on huoran nimi. Mutta pikkukaupungin väen silmissä hänelle kävi juuri niin.

Kun hän sai pojan, hän katsoi olevansa ikään kuin avioliitossa. Mies paljastui rikolliseksi ja äärimmäisen väkivaltaiseksi. Rebecca alistui niin kauan kun poika sai olla rauhassa, mutta heti kuin mies oli lyönyt poikaa, hän tajusi että hänen täytyi ottaa poika ja paeta.

Rebecca toimi nopeasti ja päättäväisesti. Miehen nukkuessa hän otti tämän autonavaimet. Mutta kunniantuntoisena ihmisenä hän ei ottanut rahaa miehen kukkarosta, hän otti vain ne setelit jotka mies oli hänelle antanut.

Rebecca ja poika matkustivat paikasta toiseen, pakoilivat miestä kunnes Rebecca onnistui hankkimaan väärennetyt paperit ja muuttamaan nimensä. Oatesin romaanin loppupuoli kertoo Rebecca toisesta elämästä uudella nimellä, ja siitä kuinka hän onnistuu kasvatamaan musiikillisesti lahjakkaan poikansa.

Ks. myös Lotta Kähkönen; “Tiedän millainen värillinen mies on” – rodun ja seksuaalisuuden diskurssit Joyce Carol Oatesin novellissa “Ahdistelija”. Avain 3/2006.